

اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت

ایران داودی^۱افشین صلاحیان^۲فاطمه ویسی^۲

چکیده

سابقه و هدف: مدل‌های شناختی بر نقش ترس از ارزیابی منفی در اضطراب اجتماعی تأکید دارند. اخیراً ترس از ارزیابی مثبت به عنوان یک مؤلفه شناختی دیگر در اضطراب اجتماعی مطرح گردیده است. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه این سازه جدید و اضطراب اجتماعی با کنترل ترس از ارزیابی منفی بود.

مواد و روش‌ها: نمونه پژوهش ۱۷۶ (۸۸ دختر و ۸۸ پسر) دانشجوی کارشناسی دانشگاه شهید چمران است که با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب و پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت را تکمیل کردند. **یافته‌ها:** نتایج حاکی از همبستگی بین ترس از ارزیابی مثبت با "اضطراب اجتماعی" و مؤلفه "خودپنداشت اجتماعی" آن است، اما همبستگی آن با ترس از ارزیابی منفی و مؤلفه "علایم اضطراب" معنی‌دار نیست. نتایج سه رگرسیون سلسله‌مراتبی نشان داد که ترس از ارزیابی مثبت پس از کنترل ترس از ارزیابی منفی بخش معنی‌داری از واریانس "اضطراب اجتماعی" و "خودپنداشت اجتماعی" را تبیین می‌نماید، اما نقش آن در پیش‌بینی "علایم اضطراب" معنی‌دار نیست. تمایز دو سازه در تحلیل عوامل اکتشافی نیز با بارگذاری ماده‌های ترس از ارزیابی مثبت و ترس از ارزیابی منفی روی دو عامل جداگانه آشکار شد.

استنتاج: به نظر می‌رسد که ترس از ارزیابی مثبت در اضطراب اجتماعی نقشی مستقل از ترس از ارزیابی منفی ایفا می‌کند و این دو سازه احتمالاً با انواع متفاوتی از علایم اضطرابی مرتبط هستند. کاربرد یافته‌ها در مدل‌پردازی و درمان اضطراب اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: اضطراب اجتماعی، ترس از ارزیابی مثبت، ترس از ارزیابی منفی

مقدمه

قرار دهند. در چنین موقعیتی فرد می‌توسد به گونه‌ای رفتار کند که تحقیر یا شرم‌نده شود (۱). مدل‌های شناختی اضطراب اجتماعی بر اهمیت نقش شناخت‌های ناکارآمد در شکل‌گیری و تداوم اضطراب اجتماعی تأکید دارند (۲،۳) و ترس از ارزیابی منفی (Fear of Negative Evaluation) را یکی از مؤثرترین شناخت‌های ناکارآمد در این

یکی از انواع شایع و فراگیر اختلالات اضطرابی، اضطراب اجتماعی (Social Anxiety) است. اضطراب اجتماعی ترس شدید و دایم از یک موقعیت جمعی یا عملکردی (Social or performance situation) است که طی آن فرد در برابر چشمان افرادی ناآشنا واقع می‌شود و این احتمال وجود دارد که دیگران او را مورد موشکافی

E-mail: Davoudi_j@scu.ac.ir

مؤلف مسئول: ایران داودی - اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز، گروه روان‌شناسی

۱. گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۰/۱۸ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۱/۵/۲۱ تاریخ تصویب: ۱۳۹۱/۸/۱۴

مشکل روان‌شناختی محسوب می‌شود. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که ارزیابی منفی در افراد دارای اضطراب اجتماعی بالا است (۴). با این وجود، Weeks و همکاران (۵) ابراز می‌دارند که مدل‌های شناختی اضطراب اجتماعی احتمالاً یک مؤلفه بنیادی شناخت افراد مضطرب اجتماعی را نادیده می‌گیرند. به باور این محققان افراد دارای اضطراب اجتماعی ممکن است از ارزیابی مثبت (Fear of Positive Evaluation) نیز به اندازه ارزیابی منفی واهمه داشته باشند. بنا به نظر آنان در اضطراب اجتماعی "ترس از ارزیابی" به معنای عام آن اهمیت دارد و این افراد هم از ارزیابی منفی و هم ارزیابی مثبت واهمه دارند. بر این اساس، افراد دارای اضطراب اجتماعی نه تنها از این که عملکردشان ضعیف و مسخره قلمداد شود، بلکه از این که مورد تشویق و تحسین نیز واقع شود احساس ناراحتی می‌کنند. شواهد حاکی از رابطه اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت، از مطالعات مربوط به بازخورد اجتماعی مثبت برخاسته است. مطالعه Weeks و همکاران (۶) نشان داد که ترس از

ارزیابی مثبت با ناراحتی بیشتر هنگام دریافت بازخورد اجتماعی مثبت و باور ضعیف‌تر به درستی بازخورد مثبت اجتماعی دریافت شده مرتبط است و ترس از ارزیابی مثبت رابطه اضطراب اجتماعی و ناراحتی مربوط به بازخورد مثبت اجتماعی را میانجی (Mediated) می‌کند.

از سوی دیگر، در پژوهش Weeks و همکاران (۶) ترس از ارزیابی منفی با احساس ناراحتی مربوط دریافت بازخورد مثبت و کاهش صحت ادراک شده بازخورد اجتماعی دریافت شده ارتباط نداشت. محققان ابراز می‌دارند که از این یافته برداشت می‌شود که بازتابی سوگیرانه افراد دارای اضطراب اجتماعی (۳) ممکن است جنبه‌های مثبت تصویر خود را به همان اندازه جنبه‌های منفی آن شامل شود.

Weeks و همکاران (۶) گزارش کردند که رابطه ترس از ارزیابی مثبت با چندین سنجه اضطراب اجتماعی (اضطراب تعامل اجتماعی و در معرض دید

دیگران بودن) قوی‌تر از رابطه‌اش با سنجه‌های اختلال اضطراب فراگیر، اختلال وسواسی-اجباری، اختلال هراس، افسردگی، اضطراب و استرس بود. بنابراین به نظر می‌رسد که رابطه ترس از ارزیابی مثبت با اضطراب اجتماعی اختصاصی است. تبیین‌های مختلفی برای واکنش منفی افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی به تجارب اجتماعی مثبت وجود دارد. برای مثال طبق نظریه خود تأییدی سوان (Swann's Self-verification model) (۷) زمانی که افراد بازخوردهایی دریافت می‌کنند که با خودنگریشان (self-view) هماهنگی ندارد، احساس پریشانی (distress) می‌کنند. بنابراین، افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی که نوعی سوگیری اجتماعی منفی دارند و در ارتباطات اجتماعی انتظار حوادث منفی را می‌کشند (۸)، وقتی بازخوردهای اجتماعی مثبت دریافت می‌کنند احساس ناخوشایند و ناراحت کننده‌ای دارند زیرا اطلاعات مثبت با باورشان مبنی بر انتظار آنان از عملکردشان در موقعیت‌های اجتماعی (برای مثال، ضعیف)، ارتباط منطقی ندارد.

بنا به نظر Wallace & Alden (۹، ۱۰) افراد دارای اضطراب اجتماعی نگرانند که پس از دریافت نشانه‌های مثبت در تعامل اجتماعی، انتظار اطرافیان از آنان افزایش یابد، و از سوی دیگر، بر این باورند که عملکرد آنان تغییر مثبت و رو به بهبودی نخواهد داشت. در نتیجه این باور، پیش‌بینی می‌کنند که ارزیابی مثبت از جانب اطرافیان سرانجام به شکست آن‌ها منجر خواهد شد. ذکر این نکته ضروری است که این محققان ترس از ارزیابی مثبت را یک نوع تأخیری (Delayed form) از ارزیابی منفی می‌دانند و آن را ترس از ارزیابی منفی متعاقب می‌نامند. بنا به نظر آنان ترس از ارزیابی مثبت به صورت غیرمستقیم با اضطراب اجتماعی مرتبط است. از سوی دیگر، Weeks و همکاران (۵) واکنش منفی به بازخوردهای مثبت اجتماعی را با نام ترس از ارزیابی مثبت مطرح می‌کنند و برای تبیین آن از نظریه تکاملی اضطراب اجتماعی Gilbert (۱۱) استفاده می‌کنند. بنا به

دیدگاه گیلبرت کسانی که برای پرهیز از صدمه از جانب افراد صاحب پایگاه‌های بالاتر و مسلط‌تر اجتماعی، به جایگاه اجتماعی پایین‌تر بسنده می‌کنند، اضطراب اجتماعی را در حکم یک پاسخ مفید در برابر آسیب (برای مثال، مرگ یا صدمه) شکل می‌دهند. این مدل ابراز می‌دارد که افراد مضطرب اجتماعی ممکن است از ارتقاء جایگاه خود بترسند زیرا این ارتقاء می‌تواند منجر به تعارض با افراد قدرتمندتر شود. با توجه به نقش شناخت‌ها در درمان شناختی- رفتاری اضطراب اجتماعی لازم است مدل‌های شناختی، شناخت‌های اختصاصی این اختلال را مشخص سازند.

اندک پژوهش‌های انجام شده (۱۳-۱۲) پیشنهاد می‌کنند که ترس از ارزیابی مثبت و منفی دو سازه متمایز هستند و مدل‌های شناختی لازم است ترس از ارزیابی مثبت را نیز مد نظر قرار دهند. اما پژوهش در مورد ترس از ارزیابی مثبت هنوز در ابتدای راه خود است و پژوهش‌های انجام شده‌اندک و در محدود جوامع صورت گرفته است. بنابراین شمول ترس از ارزیابی مثبت در مدل‌های شناختی اضطراب اجتماعی به پژوهش‌های بیشتر و در عین حال در جوامع مختلف نیاز دارد تا استقلال این دو سازه مورد تأیید قرار گیرد. پژوهش حاضر با عنایت به این ضرورت پژوهشی، به بررسی تمایز نقش دو سازه ترس از ارزیابی مثبت و منفی در اضطراب اجتماعی در یک نمونه ایرانی پرداخت که از طریق بررسی رابطه ترس از ارزیابی مثبت و اضطراب اجتماعی با کنترل ترس از ارزیابی منفی انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

طرح تحقیق این پژوهش از نوع همبستگی است. در مطالعه حاضر از علاوه بر آمار توصیفی از روش‌های آماری همبستگی ساده، رگرسیون سلسله مراتبی (hierarchical regression) و تحلیل عوامل اکتشافی (exploratory factor analysis) استفاده گردید. تحلیل

داده‌ها با نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ صورت گرفت. هیچ نوع معیار خروج به جز عدم تمایل آزمودنی‌ها به شرکت در پژوهش در نظر گرفته نشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز بودند که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ به تحصیل اشتغال داشتند. روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای بود. از آنجا که قرار بود از روش تحلیل عوامل استفاده شود. تعداد نمونه با توجه به تعداد ماده‌های موجود در مقیاس‌های مورد استفاده (۳۵ ماده) تعیین گردید، یعنی به ازای هر ماده پنج نفر برگزیده شدند. سپس از بین کلاس‌های دروس معارف تعداد ۸ کلاس (با احتساب میانگین ۲۵ دانشجو در هر کلاس) انتخاب و پرسش‌نامه‌ها بین کل دانشجویان این کلاس‌ها پخش شد. بدین ترتیب، ۱۷۶ (۸۸ دختر و ۸۸ پسر) دانشجو انتخاب و پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. دو نفر از محققان در هنگام تکمیل پرسشنامه‌ها در کلاس حضور و بر حسن اجرای آن‌ها نظارت داشتند. به منظور رعایت اخلاق پژوهش به دانشجویان گفته شد که شرکت در پژوهش اختیاری است و پاسخ‌های آنان نیز کاملاً محرمانه است.

ابزار پژوهش

پرسشنامه اضطراب اجتماعی Social Anxiety Scale (SAS). این پرسشنامه توسط داودی و نجاریان (۱۴) ساخته شد و شامل ۳۰ ماده و ۳ خرده مقیاس علایم اضطراب (۱۵ ماده)، خود پنداشت اجتماعی (Social self concept) (۸ ماده) و ترس از ارزیابی منفی (۷ ماده) می‌باشد. ماده‌های این مقیاس دارای ۴ گزینه مشتمل بر اغلب، گاهی، به ندرت و هرگز می‌باشد که به ترتیب از ۴ تا ۱ نمره‌گذاری می‌شود. سازندگان (۱۴) ضریب پایایی بازآزمایی و همبستگی درونی مقیاس را مطلوب گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز ضرایب پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای مقیاس اضطراب اجتماعی و مولفه‌های علایم اضطراب، خود پنداشت اجتماعی و ترس از ارزیابی منفی به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۲، ۰/۸۰، ۰/۸۴

به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز ضرایب پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای مقیاس ترس از ارزیابی مثبت $\alpha = 0.62$ به دست آمد.

مقیاس ترس از ارزیابی مثبت با مقیاس های اضطراب تعامل اجتماعی (social interaction anxiety) همبستگی مثبت دارد (۵) که روایی همگرایی (convergent validity) مقیاس را نشان می دهد. روایی افتراقی (discriminant validity) مقیاس نیز رضایت بخش گزارش شده است، به طوری که همبستگی آن با مقیاس اضطراب تعامل اجتماعی قوی تر از همبستگی با سنجه های اضطراب منتشر، نگرانی و افسردگی است. نتایج تحلیل عوامل تأییدی نیز بر تک عاملی بودن مقیاس صحت گذاشت. Fergus و همکاران (۱۳) قابلیت کاربرد این مقیاس را در یک نمونه بالینی آزمودند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که بیماران مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی از بیماران مبتلا به سایر اختلالات اضطرابی نمره بالاتری در ترس از ارزیابی مثبت دارند. مقیاس همچنین در پژوهش فوق روایی همگرا، افتراقی و ملاکی قابل قبول در پیش بینی علائم اضطراب تعامل اجتماعی و همچنین حساسیت مناسب به درمان نشان داد. جدول شماره ۱ محتوای ماده های ابزارهای به کار رفته در این پژوهش را نشان می دهد.

به دست آمد. روایی مقیاس اضطراب اجتماعی نیز مطلوب گزارش شده است (۱۴). از خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی این آزمون برای سنجش ترس از ارزیابی منفی و از دو خرده مقیاس دیگر برای سنجش اضطراب اجتماعی استفاده شد. پرسشنامه ترس از ارزیابی مثبت (The Fear of Positive Evaluation Scale (FPES). این مقیاس (۵) شامل ۱۰ ماده است. شیوه نمره گذاری این آزمون بر اساس مقیاس لیکرت (۰ اصلاً درست نیست تا ۹ کاملاً درست است) بوده و ماده های ۵ و ۱۰ در نمره گذاری به حساب نمی آیند. نمره کل از جمع نمرات ۸ ماده دیگر به دست می آید. این مقیاس توسط پژوهشگران برای استفاده در پژوهش حاضر ترجمه گردید. این مقیاس نظام سلسله مراتب اجتماعی را هماهنگ با نظریه تکاملی گیلبرت (۱۱) در خصوص اضطراب اجتماعی، مورد توجه قرار می دهد. سازندگان (۵) گزارش دادند که نمرات مقیاس دارای همسانی درونی هستند ($\alpha = 0.80$) و پایایی بازآزمایی پنج هفته ای آن نیز 0.70 ($p < 0.01$) می باشد. ضرایب همسانی درونی در پژوهش فرگاس و همکاران (۱۳) برای کل نمونه $\alpha = 0.85$ گزارش شد ($n = 133$). در پژوهشی دیگر (۶)، همسانی درونی مقیاس ترس از ارزیابی مثبت با استفاده از آلفای کرونباخ $\alpha = 0.80$

جدول شماره ۱: ماده های عوامل سه گانه مقیاس اضطراب اجتماعی و مقیاس ترس از ارزیابی مثبت

ترس از ارزیابی مثبت	مقیاس اضطراب اجتماعی		
	عامل ۱: علائم اضطراب	عامل ۲: خودپنداشت اجتماعی	عامل ۳: ترس از ارزیابی منفی
احساس بد هنگام نمایش توانایی	دستیابی در جمع	توانایی ایجاد نشاط در اطرافیان	نگرانی از برداشت نامطلوب دیگران
احساس بد ناشی از تمجید فرد مورد علاقه	افزایش ضریب قلب در جمع	توانایی برقراری رابطه دوستانه	نگرانی از طرد شدن
انتخاب لباس پایین تر از شان اجتماعی	لرزش صدا در جمع	توانایی شروع گفتگو	نگرانی از آشکار شدن ضعف ها
احساس بد ناشی از تحسین افراد مهم	نا توانی در پرسیدن سوالات	توانایی برقراری رابطه در جمع	نگرانی از عدم تأیید
عدم تمایل به شنیدن تمجید در جمع	دشواری در انجام امور معمولی	مصاحب مطبوع بودن	نگرانی از تصورات اطرافیان
نگرانی پس از عملکرد خوب	دلهره در هنگام صحبت در گروه	توانایی تداوم گفتگو	نگرانی در مورد خطاهای احتمالی گذشته
احساس بد ناشی از تمجید به صورت عام	نا راحتی در گفتگو با افراد مهم	لذت از فعالیت های اجتماعی	عدم تمایل دیگران به دوستی
عدم تمایل به مورد توجه قرار گرفتن	آشننگی افکار در جمع	مقبولیت در نزد دیگران	
	لکنت زبان هنگام صحبت در جمع		
	فراموشی کلام در جمع		
	لرزش دستان در تعامل با غریبه ها		
	دشواری ملاقات با غریبه ها		
	سرخ شدن چهره در جمع نا آشنا		
	دلهره در هنگام مصاحبه		
	نا راحتی در محیط های نا آشنا		

یافته‌ها

جدول شماره ۲ یافته‌های توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار هر دو متغیر مورد مطالعه (اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت) را در این پژوهش نشان می‌دهد. شایان ذکر است که نمره اضطراب اجتماعی در این پژوهش از جمع نمره آزمودنی در دو خرده مقیاس علایم اضطراب و خودپنداشت اجتماعی به دست آمده است.

جدول شماره ۲: یافته‌های توصیفی مربوط به آزمودنی‌های دختر، پسر و کل آزمودنی‌ها

متغیر	دختران (n=۸۸)		پسران (n=۸۸)		کل نمونه (N=۱۷۶)	
	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین
اضطراب	۲۳۶ ± ۰/۵۷	۲۱۰ ± ۰/۶۱	۲۱۲ ± ۰/۶۲	۲۱۲ ± ۰/۶۲	۲۱۲ ± ۰/۶۲	۲۱۲ ± ۰/۶۲
خودپنداشت اجتماعی	۱/۶۲ ± ۰/۵۲	۱/۶۸ ± ۰/۴۵	۱/۶۸ ± ۰/۴۵	۱/۶۸ ± ۰/۴۵	۱/۶۵ ± ۰/۴۸	۱/۶۵ ± ۰/۴۸
اضطراب اجتماعی	۱/۹۹ ± ۰/۴۵	۱/۹۰ ± ۰/۴۷	۱/۹۰ ± ۰/۴۷	۱/۹۰ ± ۰/۴۷	۱/۹۴ ± ۰/۴۶	۱/۹۴ ± ۰/۴۶
ترس از ارزیابی منفی	۲/۴۵ ± ۰/۶۷	۲/۳۵ ± ۰/۶۸	۲/۳۵ ± ۰/۶۸	۲/۳۵ ± ۰/۶۸	۲/۴۰ ± ۰/۶۷	۲/۴۰ ± ۰/۶۷
ترس از ارزیابی مثبت	۱/۶۸ ± ۱/۳۲	۲/۳۶ ± ۱/۴۷	۲/۳۶ ± ۱/۴۷	۲/۳۶ ± ۱/۴۷	۲/۰۲ ± ۱/۴۳	۲/۰۲ ± ۱/۴۳

جدول شماره ۳ ضرایب همبستگی ساده میان ترس از ارزیابی مثبت با اضطراب اجتماعی و خرده مقیاس‌های آن را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود همبستگی میان ترس از ارزیابی مثبت با نمره خرده مقیاس علایم اضطراب و ترس از ارزیابی منفی معنی‌دار نیست. همچنین همبستگی آن با خودپنداشت اجتماعی در نمونه پسران معنی‌دار نیست. سایر ضرایب معنی‌دار هستند.

جدول شماره ۳: ضرایب همبستگی ترس از ارزیابی مثبت با ترس از ارزیابی منفی و اضطراب اجتماعی

متغیر	دختران (n=۸۸)		پسران (n=۸۸)		کل نمونه (N=۱۷۶)	
	p	r	p	r	p	r
اضطراب اجتماعی	<۰/۰۰۱	۰/۳۹	۰/۲۱	۰/۴۵	۰/۲۶	۰/۲۶
علایم اضطراب	۰/۱۰	۰/۱۸	۰/۰۶	۰/۲۰	۰/۰۹	۰/۱۳
خودپنداشت اجتماعی	<۰/۰۰۱	۰/۴۹	۰/۱۸	۰/۰۹	۰/۳۴	۰/۳۴
ترس از ارزیابی منفی	۰/۰۸	۰/۴۳	۰/۰۶	۰/۶۰	۰/۰۵	۰/۵۱

در جدول شماره ۴ ضرایب همبستگی ترس از ارزیابی منفی با اضطراب اجتماعی و دو مؤلفه علایم اضطراب و خودپنداشت اجتماعی آورده شده است.

جدول شماره ۴: ضرایب همبستگی ترس از ارزیابی منفی با

اضطراب اجتماعی و مولفه‌های آن

متغیر	دختران (n=۸۸)		پسران (n=۸۸)		کل نمونه (N=۱۷۶)	
	p	r	p	r	p	r
علایم اضطراب	<۰/۰۰۱	۰/۴۷	<۰/۰۰۱	۰/۴۳	<۰/۰۰۱	۰/۴۵
خودپنداشت اجتماعی	<۰/۰۰۱	۰/۳۸	<۰/۰۰۱	۰/۳۰	<۰/۰۰۱	۰/۳۳
اضطراب اجتماعی	<۰/۰۰۱	۰/۵۱	<۰/۰۰۱	۰/۴۲	<۰/۰۰۱	۰/۴۷

از آن جا که ترس از ارزیابی منفی در این پژوهش با نمره خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی از مقیاس اضطراب اجتماعی سنجیده شده است، همبستگی‌های معنی‌دار جدول شماره ۳ که در واقع همبستگی بین خرده مقیاس‌های یک آزمون واحد است، قابل انتظار می‌باشد. هدف از محاسبه این همبستگی مقایسه الگوی همبستگی‌های ترس از ارزیابی مثبت با الگوی همبستگی‌های مربوط به ترس از ارزیابی منفی است که در بحث و نتیجه‌گیری مطرح خواهد شد.

به قصد پاسخ‌گویی به این سوال که آیا ترس از ارزیابی مثبت و رای واریانسی که ترس از ارزیابی منفی تبیین می‌کند، قادر است واریانس اضطراب اجتماعی را تبیین نماید یا خیر، یک سری تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی انجام شد. رگرسیون اول با نمره اضطراب اجتماعی که از جمع نمره‌های دو خرده مقیاس علایم اضطراب و خودپنداشت اجتماعی به دست آمد انجام شد. رگرسیون دوم با نمره خرده مقیاس علایم اضطراب و رگرسیون سوم با نمره خرده مقیاس خودپنداشت اجتماعی انجام شد. در هر سه رگرسیون در مرحله اول نمره خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی و در مرحله دوم نمره ترس از ارزیابی مثبت به عنوان متغیرهای پیش‌بین وارد معادله شدند. جدول شماره ۵ نتایج این سه رگرسیون را نشان می‌دهد. در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود که در مرحله اول ترس از ارزیابی منفی رابطه معنی‌دار و مثبت با اضطراب اجتماعی دارد ($f=۴۸/۹۹$, $R^2=۰/۲۲$). در مرحله دوم مقیاس ترس از ارزیابی مثبت نیز رابطه مثبت و معنی‌دار با اضطراب اجتماعی دارد و پیش‌بینی آن را ارتقاء می‌دهد ($f=۱۳/۴۲$, $R^2\Delta=۰/۰۵۶$, $p<۰/۰۰۱$). همین نتایج در مورد خودپنداشت اجتماعی نیز صادق

است $f = 22/90$ ، $R^2 \Delta = 0/10$ ؛ $f = 21/30$ ، $R^2 = 0/33$ ؛ $p < 0/001$.

بنابراین، ترس از ارزیابی مثبت مقدار معنی داری از واریانس اضطراب اجتماعی و همچنین واریانس خودپنداشت اجتماعی را ورای واریانس تبیین شده توسط ترس از ارزیابی منفی تبیین می کند. در حالی که ترس از ارزیابی مثبت وقتی پس از ارزیابی منفی وارد معادله می شود، در پیش بینی علایم اضطراب سهم معنی داری ندارد ($p = 0/123$ ، $f = 2/40$ ، $R^2 \Delta = 0/011$). علاوه بر رگرسیون سلسله مراتبی یک تحلیل عوامل اکتشافی (با تعیین راه حل چهار عاملی) با ماده های مقیاس اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول شماره ۶ آمده است. همان طور که مشاهده می شود هر هشت ماده ترس از ارزیابی مثبت (ماده شماره ۵ و ۱۰ وارد تحلیل نشدند) در یک عامل (عامل چهارم) بار گذاشته اند و تنها یک ماده (ماده شماره ۲۹) از خودپنداشت اجتماعی (از شرکت در مهمانی و سایر فعالیت های اجتماعی لذت می برم.) با این ماده ها در یک عامل بار گذاشته است. این نتایج حاکی از استقلال دو سازه ترس از ارزیابی مثبت و منفی است. نتایج تحلیل عوامل اکتشافی تأیید دیگری بر ساختار عاملی مقیاس اضطراب اجتماعی است. همان طور که در جدول شماره ۶ مشاهده می شود این تحلیل تقریباً به طور کامل همان ساختار نسخه اصلی را نشان می دهد. ماده های خرده مقیاس علایم اضطراب

همه روی عامل اول بار گذاشته اند، به جز ماده شماره ۲ (وقتی باید در مقابل گروهی صحبت کنم یا کاری انجام دهم، دچار دلهره می شوم.) که بار عاملی بالاتر از ۰/۳۰ روی هیچ کدام از عوامل چهارگانه نداشته است. بار عاملی این ماده روی چهار عامل به ترتیب عبارت بود از: ۰/۱۶۵، ۰/۱۹۳، ۰/۲۳۲ و ۰/۰۸۴. همچنین ماده های خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی همگی روی عامل دوم و هفت ماده از هشت ماده خودپنداشت اجتماعی (به جز ماده شماره ۲۹) روی عامل سوم بار گذاشته اند. تنها تفاوت عمده این است که در تحلیل نسخه اصلی (۱۴) خرده مقیاس خودپنداشت عامل دوم و خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی عامل سوم را تشکیل می دادند.

بحث

پژوهش حاضر به بررسی تمایز نقش دو سازه ترس از ارزیابی مثبت و منفی در اضطراب اجتماعی از طریق بررسی رابطه ترس از ارزیابی مثبت و اضطراب اجتماعی با کنترل ترس از ارزیابی منفی انجام گرفت. نتایج هماهنگ با سایر پژوهش ها (۵، ۶، ۱۲، ۱۳) رابطه مثبت علایم اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت را نشان داد. محاسبه همبستگی در سطح خرده مقیاس ها، رابطه ترس از ارزیابی مثبت و خودپنداشت اجتماعی را تأیید، اما رابطه با نمره خرده مقیاس علایم اضطراب را تأیید نمی کند. همین نتایج در تحلیل رگرسیون نیز تکرار

جدول شماره ۵: نتایج سه تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی

وابسته	مدل	پیش بین	F	p	b	β	t	p	R	R ²	آماره های تغییر		
											p	f	R ²
اضطراب اجتماعی	۱	ت. ا. ا. منفی	۴۸/۹۹	< ۰/۰۰۱	۰/۳۲	۰/۴۷	۷	< ۰/۰۰۱	۰/۴۷	۰/۲۲	۰/۲۲	۴۸/۹۹	< ۰/۰۰۱
	۲	ت. ا. ا. منفی ت. ا. ا. مثبت	۳۲/۹۶	< ۰/۰۰۱	۰/۳۱	۰/۴۶	۷/۱	< ۰/۰۰۱	۰/۵۲	۰/۲۸	۰/۰۵۶	۱۳/۴۲	< ۰/۰۰۱
علایم اضطراب	۱	ت. ا. ا. منفی	۴۵/۰۸	< ۰/۰۰۱	۰/۴۱	۰/۴۵	۶/۷۱	< ۰/۰۰۱	۰/۴۵	۰/۲۰	۰/۲۰	۴۵/۰۸	< ۰/۰۰۱
	۲	ت. ا. ا. منفی ت. ا. ا. مثبت	۲۳/۹۲	< ۰/۰۰۱	۰/۰۴	۰/۴۴	۶/۶۶	< ۰/۰۰۱	۰/۴۷	۰/۲۱	۰/۰۱۱	۲/۴۰	۰/۱۲۳
خود پنداشت اجتماعی	۱	ت. ا. ا. منفی	۲۱/۳۰	< ۰/۰۰۱	۰/۲۴	۰/۳۳	۴/۶۲	< ۰/۰۰۱	۰/۳۳	۰/۱۱	۰/۱۱	۲۱/۳۰	< ۰/۰۰۱
	۲	ت. ا. ا. منفی ت. ا. ا. مثبت	۲۳/۴۴	< ۰/۰۰۱	۰/۱۱	۰/۳۲	۴/۷۹	< ۰/۰۰۱	۰/۴۶۲	۰/۲۱	۰/۱۰	۲۲/۹۰	< ۰/۰۰۱

ت. ا. ا. مثبت: ترس از ارزیابی مثبت؛ ت. ا. ا. منفی: ترس از ارزیابی مثبت

جدول شماره ۶: بارهای عاملی ماده های مقیاس اضطراب اجتماعی و ترس از ارزیابی مثبت روی مولفه های چهارگانه*

شماره ماده	مقیاس اصلی	مولفه			
		۱	۲	۳	۴
۲۸	علامه اضطراب	۰/۸۷۹			
۱۴	علامه اضطراب	۰/۸۶۸			
۱۲	علامه اضطراب	۰/۸۱۷			
۳	علامه اضطراب	۰/۶۷۸			
۱۱	علامه اضطراب	۰/۶۱۸	۰/۳۵۹		
۱۵	علامه اضطراب	۰/۶۱۰			
۵	علامه اضطراب	۰/۶۰۷			
۹	علامه اضطراب	۰/۵۹۷			
۱۸	علامه اضطراب	۰/۵۸۰			
۱۷	علامه اضطراب	۰/۵۶۷			
۷	علامه اضطراب	۰/۵۶۷	۰/۳۱۳		
۸	علامه اضطراب	۰/۵۲۶			
۲۵	علامه اضطراب	۰/۵۱۵			
۲۳	علامه اضطراب	۰/۴۰۹			
۲۱	ترس از ارزیابی منفی	۰/۷۸۰			
۲۰	ترس از ارزیابی منفی	۰/۷۳۶			
۳۰	ترس از ارزیابی منفی	۰/۷۲۴			
۱۶	ترس از ارزیابی منفی	۰/۷۱۴			
۴	ترس از ارزیابی منفی	۰/۷۰۰			
۲۷	ترس از ارزیابی منفی	۰/۵۸۰			
۱۰	ترس از ارزیابی منفی	۰/۴۱۰	۰/۳۷۳		
۱	خود پنداشت اجتماعی	۰/۷۰۳			
۶	خود پنداشت اجتماعی	۰/۶۹۷			
۲۶	خود پنداشت اجتماعی	۰/۶۸۷			
۲۴	خود پنداشت اجتماعی	۰/۶۷۷			
۱۳	خود پنداشت اجتماعی	۰/۶۲۵			
۱۹	خود پنداشت اجتماعی	۰/۴۵۶			
۲۲	خود پنداشت اجتماعی	۰/۴۳۸			
۲	علامه اضطراب				
۸	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۸۱۹			
۹	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۷۳۳			
۴	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۷۳۳			
۲	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۶۹۲			
۶	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۶۵۹			
۲۹	خود پنداشت اجتماعی	۰/۴۵۲	۰/۳۶۳		
۱	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۴۱۷			
۷	ترس از ارزیابی مثبت	۰/۳۸۲			
۳	ترس از ارزیابی مثبت				

* بارهای عاملی کمتر از ۰/۳۰ نشان داده نشده اند.

شد: ترس از ارزیابی مثبت نتوانست وقتی پس از ارزیابی منفی وارد معادله شد در پیش بینی علامه اضطراب سهم معنی داری داشته باشد، در حالی که نقش آن در پیش بینی اضطراب اجتماعی و خود پنداشت اجتماعی معنی دار بود. دو نکته با توجه به محتوی ماده های دو مقیاس وجود دارد که شاید بتواند یافته های خلاف انتظار این پژوهش را تبیین کند: اول) همان طور که در جدول

شماره ۱ مشاهده می شود خرده مقیاس علامه اضطراب و ترس از ارزیابی منفی تجارب منفی و خرده مقیاس خود پنداشت و ترس از ارزیابی مثبت تجربه های مثبت فرد را مورد پرسش قرار می دهند. دوم) خرده مقیاس علامه اضطراب عمدتاً تجربه های رفتاری و فیزیولوژیکی و ترس از ارزیابی مثبت و ارزیابی منفی و همچنین خود پنداشت اجتماعی عمدتاً تجربه های شناختی را بررسی می کنند. بنابراین شاید عدم رابطه معنی دار بین ترس از ارزیابی مثبت و نمره خرده مقیاس اضطراب را بتوان به این موارد نسبت داد که: ۱) ترس از ارزیابی مثبت بیشتر به صورت شناختی تجربه می شود تا به صورت فیزیولوژیکی و رفتاری، ۲) ماده های خرده مقیاس علامه اضطراب بیشتر علامه ترس ناشی از عملکرد بد یا به بیان دیگر تجارب منفی را مورد پرسش قرار می دهند در حالی که ترس از ارزیابی مثبت عملکرد خوب را مدنظر دارد، و ۳) شاید ترس از ارزیابی مثبت یک ترس تأخیری تر از ترس از ارزیابی منفی باشد، یعنی شاید بلافاصله و در حضور جمع تجربه نشود بلکه پس از یک عملکرد خوب، شناخت های منفی مرتبط با آن فرد را دچار ناراحتی سازد، در حالی که دیگر مشاهده می شود که خرده مقیاس علامه اضطراب بیشتر ترس کنونی (برای مثال، هنگام حضور در جمع نا آشنا احساس می کنم صورتم سرخ می شود) و مرتبط با ارزیابی منفی را می سنجد. در این راستا، الگوی همبستگی خرده مقیاس ترس از ارزیابی منفی با دیگر خرده مقیاس های مقیاس اضطراب اجتماعی نیز قابل توجه است: همبستگی با خرده مقیاس علامه اضطراب (۰/۴۵) بالاتر از همبستگی آن با خود پنداشت اجتماعی (۰/۳۳) است. این الگو در نمونه دختران و پسران نیز تکرار شده است.

نتایج حاکی از عدم رابطه میان دو سازه ارزیابی مثبت و منفی در کل نمونه و نمونه دختران و پسران است. این یافته با نتایج سایر پژوهش ها (۱۲، ۵) ناهمخوان است. البته هماهنگی با یافته پژوهش حاضر، ویکس و

همکاران و فرگاس و همکاران (۱۳) همخوانی دارد. این پژوهش در یک نمونه دانشجویی غیربالینی و با استفاده از پرسشنامه‌های خود-گزارشی صورت گرفت که از محدودیت‌های پژوهش است. با عنایت به محدودیت‌های این پژوهش توصیه می‌شود که این پژوهش روی نمونه بیماران مضطرب اجتماعی و نمونه‌های غیر دانشجویی نیز اجرا شود. به علاوه در پژوهشی گسترده‌تر به بررسی تفاوت میانگین ترس از ارزیابی مثبت به تفکیک جنسیت پرداخته شود. و هم چنین در پژوهش‌های آتی علاوه بر آزمون‌های خودگزارشی، از مصاحبه‌های بالینی و تحلیل محتوای این مصاحبه‌های و گزارش‌های بیماران نیز کمک گرفته شود تا رابطه دو سازه ترس از ارزیابی روشن‌تر شود. رابطه این دو نوع ارزیابی با مؤلفه‌های مختلف اضطراب (مانند شناختی و فیزیولوژیایی) نیز می‌تواند به شناخت هر چه بیشتر سازه ترس از اضطراب مثبت کمک نماید. در مجموع یافته‌های پژوهش توجه درمانگران را به ترس از ارزیابی مثبت و در مجموع بی‌ارزش‌انگاری تجارب مثبت در مبتلایان به اختلال اضطراب اجتماعی، چه در هنگام ارزیابی پیش از درمان و برنامه‌ریزی برای آن و چه در فرایند درمان، جلب می‌کند. از جمله، شاید بتوان گزارش مراجع از عدم پیشرفت درمانی را در پرتو این یافته‌ها نیز تفسیر کرد، زیرا افرادی که ترس از ارزیابی مثبت بالاتری دارند ممکن است نتایج درمانی را انکار و نادیده بگیرند تا برای مثال انتظار درمانگر را از خود بالا نبرند.

همکاران (۶) در گزارش نتایج سه مطالعه به یافته ناهمسانی در مورد رابطه ترس از ارزیابی مثبت و منفی اشاره کرده‌اند. در یکی از این سه مطالعات (شماره ۲) بر خلاف انتظار، بین این دو سازه رابطه معنی‌دار به دست نیامد. البته محققان با اشاره به رابطه قوی بین دو سازه در یک پژوهش (۱۲) و مطالعه شماره ۳ ابراز می‌دارند که بر این اساس به طور منطقی می‌توان نتیجه گرفت که در نمونه‌های غیرمنتخب دانشجویی یک رابطه قوی بین دو سازه وجود دارد. در تبیین یافته ناهمخوان پژوهش حاضر شاید بتوان به تفاوت سنججه‌هایی مورد استفاده در پژوهش‌ها اشاره کرد. در پژوهش‌های ویکس و همکارانش از مقیاس کوتاه ترس از ارزیابی منفی (The Brief Fear of Negative Evaluation Scale) (۱۵) استفاده شده است.

نتایج همچنین نشان داد که ترس از ارزیابی مثبت وقتی پس از ترس از ارزیابی منفی وارد معادله می‌شود قادر است مقدار معنی‌داری از واریانس اضطراب اجتماعی را تبیین نماید. این یافته با یافته سایر پژوهش‌ها (۵،۶،۱۳) هماهنگ است. بر این اساس می‌توان گفت که ترس از ارزیابی مثبت می‌تواند اضطراب اجتماعی را پیش‌بینی نماید و یک سازه مستقل از ترس از ارزیابی منفی است. این استقلال در نتایج مربوط به تحلیل عوامل اکتشافی نیز مشاهده می‌شود. در تحلیل عوامل با یک راه حل ۴ عاملی، ماده‌های مربوط به دو سازه ارزیابی مثبت و منفی کاملاً از هم تفکیک و روی دو عامل مجزا قرار گرفتند. نتایج تحلیل عامل در پژوهش حاضر با نتایج ویکس و

References

1. Sadock B, Sadock V. Kaplan & Sadock's synopsis of psychiatry: behavioral sciences/clinical psychiatry 10th Edition. 2007.
2. Clark DM, Wells A. Cognitive model of social phobia. In: Heimberg RG, Liebowitz MR, Hope DA, Schneier FR, (eds.) Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment. New York: Guilford Press; 1995. p. 69-93.
3. Rapee RM, Heimberg RG. A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia. Behavior Research and Therapy 1997; 35: 741-756.

-
4. Stopa L, Clark DL. Social phobia and the interpretation of social events, *Behaviour Research and Therapy* 2000; 38: 273-283.
 5. Weeks JW, Heimberg RG, Rodebaugh TL. The Fear of Positive Evaluation Scale: Assessing a proposed cognitive component of social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders* 2008; 22: 44-55.
 6. Weeks JW, Heimberg RG, Rodebaugh TL, Norton PJ. Exploring the relationship between fear of positive evaluation and social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders* 2008; 22: 386-400.
 7. Swan WB. To be adored or to be known? The interplay of self-enhancement and self-verification. Vol. 2. In: Higgins ET, Sorrentino RM, (eds). *Handbook of Motivation and Cognition: Foundations of Social Behavior*; 1990. p. 408-448.
 8. Amir N, Foa EB, Coles ME. Negative interpretation bias in social phobia. *Behaviour Research and Therapy* 1998; 36: 945-957.
 9. Wallace ST, Alden LE. Social Anxiety and Standard setting following social success or failure. *Cognitive Therapy and Research* 1995; 19: 613-631.
 10. Wallace ST, Alden LE. Social phobia and positive social events: The price of success. *Journal of Abnormal Psychology* 1997; 106: 416-424.
 11. Gilbert P. Evolution and social anxiety: The role of attraction, social competition, and social hierarchies. *The Psychiatric Clinics of North America* 2001; 24: 723-751.
 12. Weeks JW, Heimberg RG, Rodebaugh TL. The Fear of Positive Evaluation Scale: Assessing a proposed cognitive component of social anxiety Disorder. Manuscript submitted for review. 2007; : .
 13. Fergus TA, Valentiner DP, McGrath PB, Stephenson K, Gier S, Jencius S. The Fear of Positive Evaluation Scale: Psychometric properties in a clinical sample. *Journal of Anxiety Disorders* 2009; 23: 1177-1183.
 14. Davoodi I, Najarian B. Construct and validate the Social anxiety in student of Chamran University and examine the relationship with personal and academic properties, study project, Chamran University. 2001.
 15. Leary MR. A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin* 1983; 9: 371-375.